

Amikor a tudás versenyképesség-növelő értékke válik – szabadalmi információs és innovációs konferenciák Budapesten

Hogyan lehet a szellemi vagyont piaci értékke formálni? Milyen útra kell az európai vállalkozások vezetőinek lépniük, hogy sikerre vigyék az Európai Unió gazdasági föllendülésére vonatkozó eszméket? Milyen intézményi rásegítést tudnak nyújtani az Európai Gazdasági Térségben működő vállalkozásoknak a szabadalmaztatásért felelős hivatalok? Miként lehetne az unió polgárai számára olyan környezetet teremteni, hogy gyarapodó tudásuk révén megismerjék a gazdasági növekedés útját? Főként ezekkel a kérdésekkel foglalkozott az Európai Unió és az Európai Szabadalmi Szervezet által tartott kettős konferencia, amelyet először rendeztek meg az unióhoz újonnan csatlakozott tíz tagország egyikében, hazánkban.

Az Európa Tanács 2000 márciusában Lisszabonban tartott ülése óta az Európai Unió elsődleges céljai közé tartozik a tudás Európájának a megteremtése. A Lisszaboni Megállapodásban az EU azt tűzte ki célul, hogy 2010-re a tudásalapú társadalom építésében a világ élvonalába kerüljön, és – a tudás gazdaságélénkítő hatását kiaknázva – gazdasági eredményeit tekintve utasítsa maga mögé a világ többi részét.

Most, hogy erre az ambiciózus programra szánt idő fele eltelt, az EU-bürokratikák ijedten tapasztalják, hogy a feladatok megvalósítása el sem kezdődött, vagy túlságosan lassan halad, és az Európai Unió nemhogy nem került előbbre a világ gazdasági versenyben, de egyre inkább lemarad az Egyesült Államokhoz és a Távol-Kelethez képest. Az utóbbi években a folytonosan változó, egyre globálisabb környezetben – amelyre mindinkább a versengés a jellemző – sem az európai vállalatok, sem a kutatás-fejlesztés intézményei nem tudtak az elvárt színvonalon szerepelni. A 2000-ben kitűzött célokat felülvizsgálva az unió vezetői azonban azt állapították meg, hogy a dinamikus növekedést megcélzó Lisszaboni Megállapodásból nem hiányoznak a sikerhez vezető út legfontosabb előfeltételei, így nem kell új programot kitalálni, csak a korábban megfogalmazottakat kell minél előbb megvalósítani.

Az új lisszaboni programban a tudástársadalom kialakítása érdekében *i2010 – Európai információs*

társadalom a növekedésért és foglalkoztatásért címmel dolgozták ki azt a stratégiai keretprogramot, amelynek célja, hogy irányt mutasson a tagállamok nemzeti politikáinak kialakításához. A program három fő pillére:

- **Az egységes európai információs térség létrehozatala**
A program magába foglalja a szélessávú internet-hozzáférés infrastruktúrájának a kialakítását, az internetet elérők (és használók) arányának a növelését, az európai tartalmak bővítését, és az internet biztonságának a javítását (beleértve a felhasználók bizalmának erősítését).
- **Az innováció ösztönzése az információs és kommunikációs technológiák (IKT) terén**
A közösségi kutatás-fejlesztési keretprogramokban nagyobb hangsúlyt kell kapnia az IKT-nek. A szektorba irányuló magánberuházások támogatására az eddigi módszerek mellett újakat is ki kell dolgozni.
- **Az EU valamennyi polgárára kiterjedő európai információs társadalom kialakítása**
Az Európai Unió összes polgára számára biztosítani kell, hogy élni tudjon a kiépülő egységes európai információs, illetve kutatási és innovációs térség előnyeivel (1. ábra).

Korábban inkább az *információs társadalom* kiépítéséről hallhattunk; újabban mind gyakrabban a *tudástársadalom* kialakítását hangsúlyozzák elvárható célként. Mi a különbség a kettő között?

1. ábra A magyar szellemi tulajdon-védelmi információs hálózat honlapja
http://www.mszh.hu/ugyfel/ip_halozat/

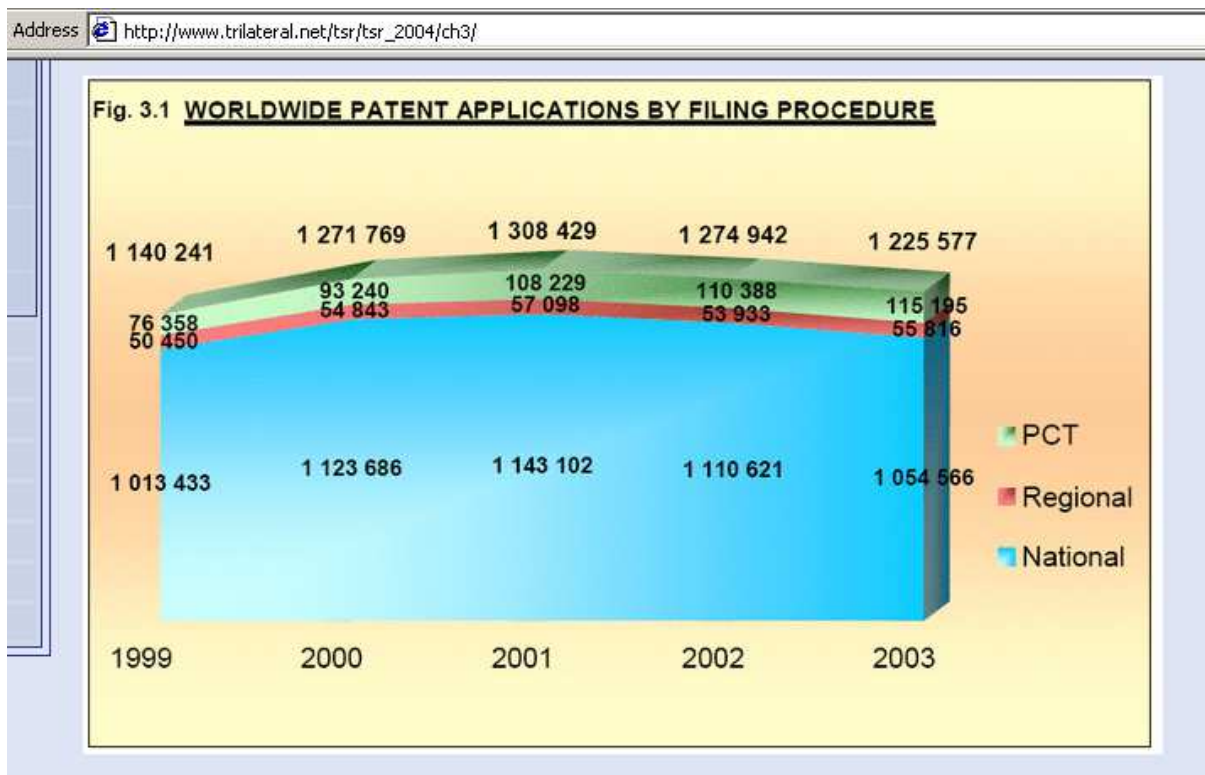
Az információs társadalom meglátta a tudástársadalom kialakulásának az előfeltétele, hiszen a tudás nem jöhet létre az információk összegyűjtése, szintetizálása és gyakorlati felhasználása nélkül. A tudástársadalomnak első helyen az információ szabad hozzáférhetőségét kell biztosítani. További előfeltétele az eredményes oktatási rendszer, a hatékonyan működő kutatás-fejlesztési, illetve innovációs struktúra, a magas hozzáadott értéket termelő iparágak jelentős aránya, és – talán a legfontosabb feltételként – a társadalom tagjainak megfelelő hozzáállása. A tudástársadalom építésére fordított erőfeszítések nagysága legkönnyebben az egyes országok által a nemzeti jövedelmükből a kutatás-fejlesztésre fordított kiadások arányával jellemezhető. Az unió célul tűzte ki, hogy 2010-re a tagországok átlagos kutatási-fejlesztési ráfordításai ériék el a GDP 3%-át (2005-ben az EU-ban ez az érték átlagosan 2% körül, Magyarországon pedig 1% alatt volt).

További jellemző adat egy ország fejlettségére a tudásba történő beruházás nagysága (beleértve a K+F-re, a szoftverekre és a felsőoktatásra fordított kiadások összességét). E tekintetben Svédország

a világszerte a maga 7,2%-ával, öt követi az USA (6,8%-kal), majd Finnország (6,2%-kal). Magyarországon közép-európai átlag (2,5%) körüli összeget fordít a nemzeti össztermékből a felsőoktatásra, a kutatásra és a szoftverekre együttesen *OECD Observer*, 244. sz. 2004. szeptember, http://www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/1382/Sum_of_knowledge.html).

Miért fontosak a szabadalmak?

A tudás és a szakismeretek kreatív alkalmazása a találmányokban, illetve jól nyomon követhetően az oltalom alá helyezett találmányokban – vagyis a szabadalmakban – ölt testet. A szabadalmi jog a tudás védelmét és a találmányokban megtestesülő szellemi érték kereskedelmét szolgálja. Évről évre hatalmas mennyiségben keletkeznek új szabadalmak; világszerte egymilliónál is több szabadalmaztatási kérelmet adnak be (http://www.trilateral.net/tsr/tsr_2004/ch3/ – 2. ábra). 2004-ben az Európai Szabadalmi Hivatalban minden korábbinál több, 178 600 szabadalmi bejelentést nyújtottak be.

2. ábra A bejelentett szabadalmak száma a világon
http://www.trilateral.net/tsr/tsr_2004/ch3/

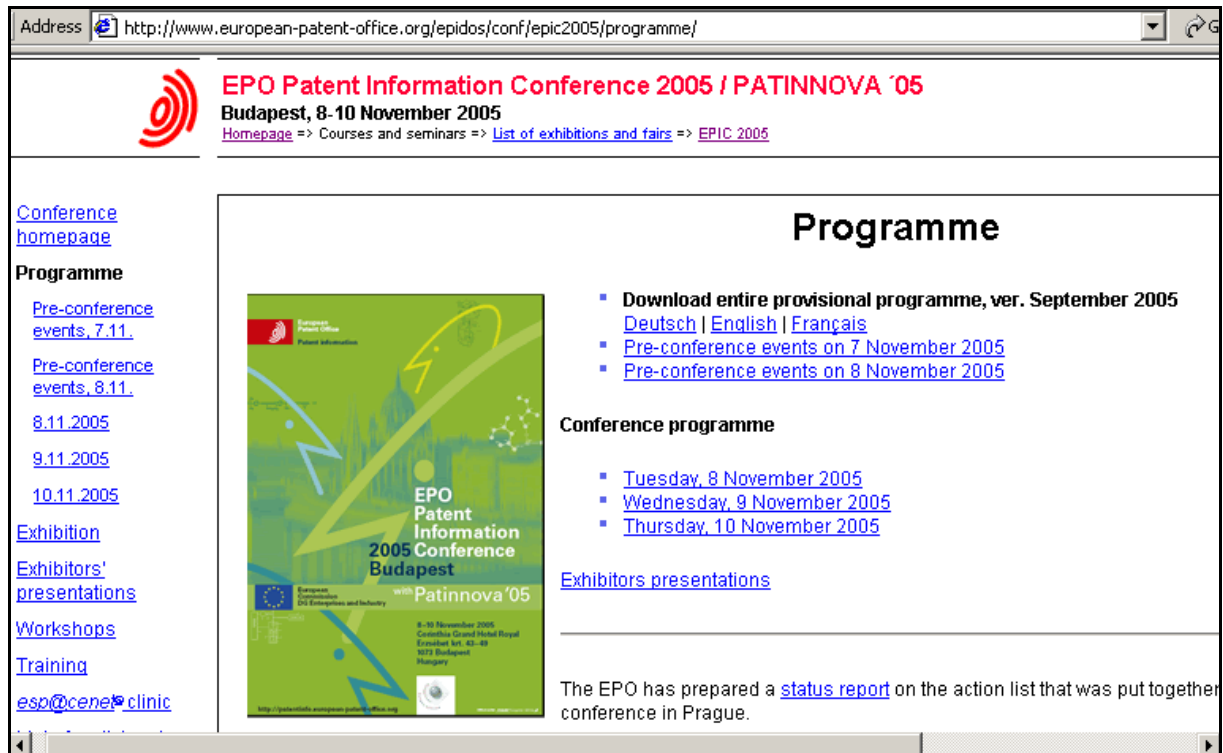
2004-ben a nemzetközi szabadalmi rendszerben a bejelentések 34,9%-át az Amerikai Egyesült Államokban tették meg. A japán bejelentők állnak a második helyen 16,6%-kal, őket Németország (12,4%), Franciaország (4,4%) és az Egyesült Királyság (4,2%) követi. A bejelentési kedv jelentős mértékben növekedett a Koreai Köztársaságban és Kínában. „A nemzetközi szabadalmi rendszer bámulatos fejlődésen ment át az elmúlt években: hozzájárult az emberiség közös tudásának kibontakoztatásához, és ösztönözte a technológiai haladást” – mondta Francis Gurry, a Szellemi Tulajdon Világszervezete, a WIPO egyik főigazgató-helyettese (http://www.mszh.hu/hirek/2005/hirek_200504211314_1.html).

Sokan megkérdézik, *miért van szükség szabadalmakra?* Egyrészt azért, mert a találmányok szabadalmaztatásához fűződő jogbiztonság erősíti a technológiai innovációt és a versenyképességet. Másrészt azért, mert a szabadalmaztatás szabályozott keretek közötti működtetése ösztönzi a kutatást és a fejlesztést, elősegíti a technológiatranszfert, élénkíti a kereskedelmet, új munkahelyeket teremt.

A kutatásra és fejlesztésre fordított erőfeszítések csak akkor térülnek meg, ha az állam – díjfizetés ellenében – a találmány kidolgozójának időben korlátozott monopóliumot ad a szabadalmi oltalommal védett alkotás hasznosítására. A szabadalom tulajdonosának viszont vállalnia kell, hogy a közzététel után a szabadalmi leírást nyilvánosan hozzáférhetővé teszi. Az érintettek körében végzett felmérések tanúsága szerint a szabadalmaztatási rendszer nélkül a találmányok egynegyede-egyharmada meg sem születne, további egyharmaduk létezését pedig nem hoznák napvilágra.

Az Európai Unió és az Európai Szabadalmi Szervezet szabadalmi konferenciái

Az Európai Unió Bizottsága a szellemi tulajdon és az innováció menedzselésére 1990 óta szervez konferenciákat. A 2005. évi konferencia jelmondata egyben a szakma célkitűzését is megfogalmazza: „Fordítsuk ismereteinket a versenyképesség javára” (3. ábra).

3. ábra A kettős konferencia honlapja
<http://www.european-patent-office.org/epidos/conf/epic2005/programme/>

A PATINNOVA (Patents and innovation) néven ismertté vált rendezvényeken a szabadalmaztatásban érdekelt vállalkozások, hivatalok, ügyvédi és ügyvivői irodák munkatársai cserélhetnek eszmét egymással. 1999 óta két évente tartják meg ezt a konferenciát, és együtt rendezik az *Európai Szabadalmi Hivatal* (European Patent Office = EPO) által kezdeményezett szabadalmi információs konferenciával. Ez utóbbi rendezvényt korábban EPIDOS, 2005-től kezdve EPIC néven jegyzik (EPO Patent Information Conference).

Az *Európai Bizottság* és az *Európai Szabadalmi Hivatal* a *Magyar Szabadalmi Hivatallal* együttműködve, tavaly novemberben, Budapesten szervezte meg a kettős konferenciát. A világ több mint 50 országából mintegy 650 résztvevő – köztük egyetemi oktatók, vállalkozók, szabadalmi szervezetek és kereskedelmi kamarák munkatársai, szabadalmi ügyvivők – látogatott el ide. A közös nyitó- és záróceremóniát kivéve párhuzamosan zajló két esemény jó példa az EU Bizottsága és az EPO közötti együttműködésre. A tapasztalatok azt igazolják, hogy az egy időben és közös helyszínen tartott két konferencia szinergikus hatása évek óta egyre erősödik.

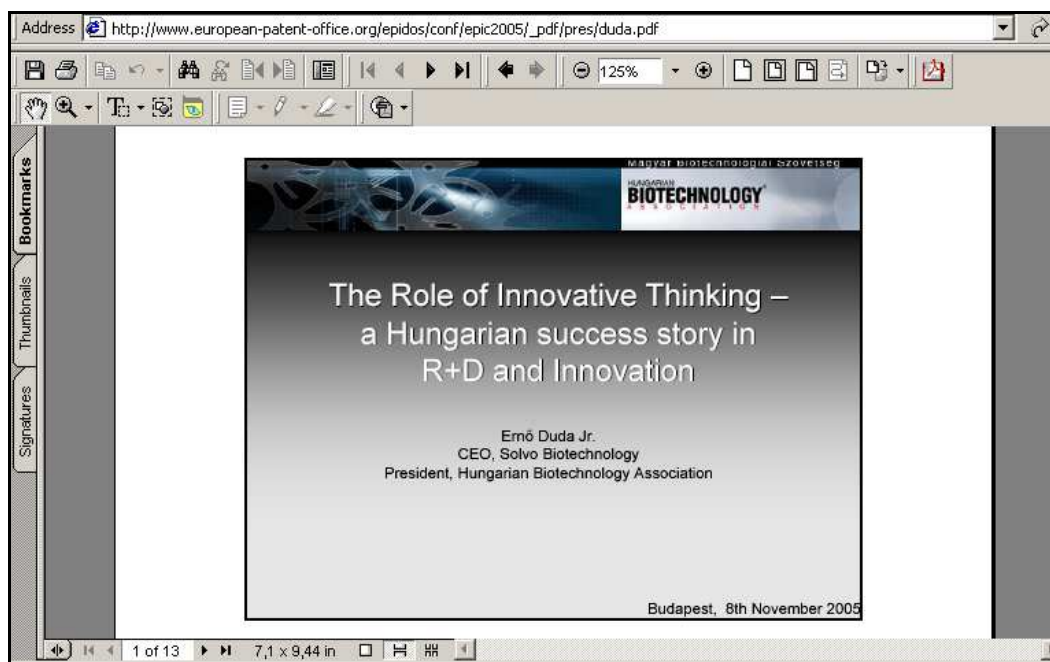
A PATINNOVA '05

Miért fontos az EU szempontjából a szellemi tulajdon védelme? A bevezetőben már említett Lisszaboni Partnerségi Megállapodás három fő területe közül az egyik az innovációs tevékenység erősítésére, támogatására irányul. Köztudott, hogy a növekedés és a munkahelyteremtés szempontjából rendkívüli jelentőségű innováció szoros kölcsönhatásban van a szellemi tulajdonnal.

A konferencián nagy hangsúllyal szerepeltek a szellemi tulajdon hasznosításának és értékelésének, valamint a jogérvényesítésnek a kérdései. Napirendre került a szellemi tulajdon-védelem tudatosságának a növelése, amely a tudásalapú társadalomban az eddigieknél is fontosabb lesz. A szellemi vagyontárgyak – köztük a szellemi tulajdonjogok – hatékony menedzselése kiemelkedően fontos a cégek versenyképessége szempontjából. Ebből a felismerésből kiindulva az EU Bizottsága bátorítja, és igen aktívan segíti az innovatív folyamatok elmélyülését és a szellemi tulajdonjogok érvényesülését. Létrehozták a *Központi Innováció-közvetítő Hálózatot* (Innovation Relay Center Network – 4. ábra), amelynek célja a transznacionális technológiatranszfer erősítése.

4. ábra Az Európai Unió innovációs ügyfélszolgálatát
http://www.cordis.lu/innovation-fp4/3bsh_int.htm

5. ábra Magyar sikertörténet: a Solvo vezérigazgatójának nyitó előadása
http://www.european-patent-office.org/epidos/conf/epic2005/_pdf/pres/duda.pdf

A konferencia a növekedést célzó üzleti stratégia fontos részét képező szellemi tulajdon menedzselésére helyezte a fő hangsúlyt. A nyitó előadás a szellemi tulajdon védelmét szolgáló európai uniós kezdeményezéseket ismertette (5. ábra). A hat

szekció mintegy harminc előadása a következő témák köré szerveződött:

- a szellemi tulajdon stratégiai menedzselése a növekedés és a munkahelyteremtés érdekében;
- szellemi tulajdon-védelem kérdései a kis- és középvállalkozások szemszögéből;

- a szellemi tulajdonjogok megsértésével szembeni jogérvényesítés kérdései;
- a szellemi tulajdonon alapuló értékteremtés;
- a szellemi tulajdonra épülő tőkebefektetések elősegítése;
- a szellemi tulajdon menedzselési kérdéseinek jobb megértése.

Az EPIC (EPO Patent Information Conference)

Az Európai Szabadalmi Hivatal az *Európai Szabadalmi Egyezmény* 1973. évi aláírása után hozták létre, és mára – a maga csaknem hatezer alkalmazottjával – Európa egyik legnagyobb szervezétévé vált. Az Európai Szabadalmi Egyezményhez eddig harmincegy ország – köztük 2003-ban Magyarország – csatlakozott.

Az EPO nemcsak alkalmazotti létszámát tekintve tartozik a világ legjelentősebb intézményei közé. A hivatal rangját részben annak a hatalmas adatvagyonnak is köszönheti, amelyet a szabadalmakban leírt műszaki-innovációs folyamatok felbecsülhetetlen információs értéke jelent. Az EPO a szabadalmi leírásokat számos adatbázisban tartja nyilván: a nagyközönség szempontjából a legjelentősebb közülük az *esp@cenet* (<http://www.espacenet.com/> – 6. ábra), amely a több mint 70 országból bejelentett 50 millió szabadalmi dokumentum adatait teszi ingyenesen hozzáférhetővé az interneten. A széles körű tájékoztatásra szolgáló *esp@cenet* adatbázissal együtt az EPO 52 adatbázisban mintegy 80 millió rekordot kezel. Mindennek ismeretében magától értetődő, hogy az EPO a kezdetektől fogva legfontosabb feladatai között tartotta számon a dokumentációs tevékenységet.

A szabadalmi információs konferenciákat az EPO azzal a céllal rendezi meg, hogy közvetlen kapcsolatot teremtsen a szabadalmi hivatalok, az információfeldolgozó technológiában és az iparjogvédelemben érdekelt szakemberek, cégek és szervezetek között.

A budapesti EPIC-konferencia első napján, az európai szabadalmi információ helyzetéről szóló előadás után, a szabadalmak kutatására szakosodott *Patent Documentation Group* elnöke a szabadalmak mennyisége terén tapasztalható hiperinflációnak a kutatás minőségére gyakorolt hatását elemezte. Ezután a WIPO legújabb szabadalmi információs szolgáltatásairól hallhattunk előadást (7. ábra).

A konferencia további részében az EPO tájékoztatta a hallgatóságot a legújabb fejlesztésekről, köz-

tük a Nemzetközi Szabadalmi Osztályozási rendszer reformjával kapcsolatos kérdésekről, a különböző adatbázisok fejlesztéséről, a 76 országból származó, a szabadalmak és az ún. szabadalom-családok adatait felölelő, a jogállásadatokat nyomon követhetővé tevő INPADOC helyzetéről, a közzétett szabadalmak nyilvános internetes adatbázisáról, az *esp@cenet*-ről, a távoktatási programokról, a publikációk tárolását és kereshetővé tételét forradalmasító XML technológia bevezetéséről, a nanotechnológia terén folyó szabadalomkutatásokról.

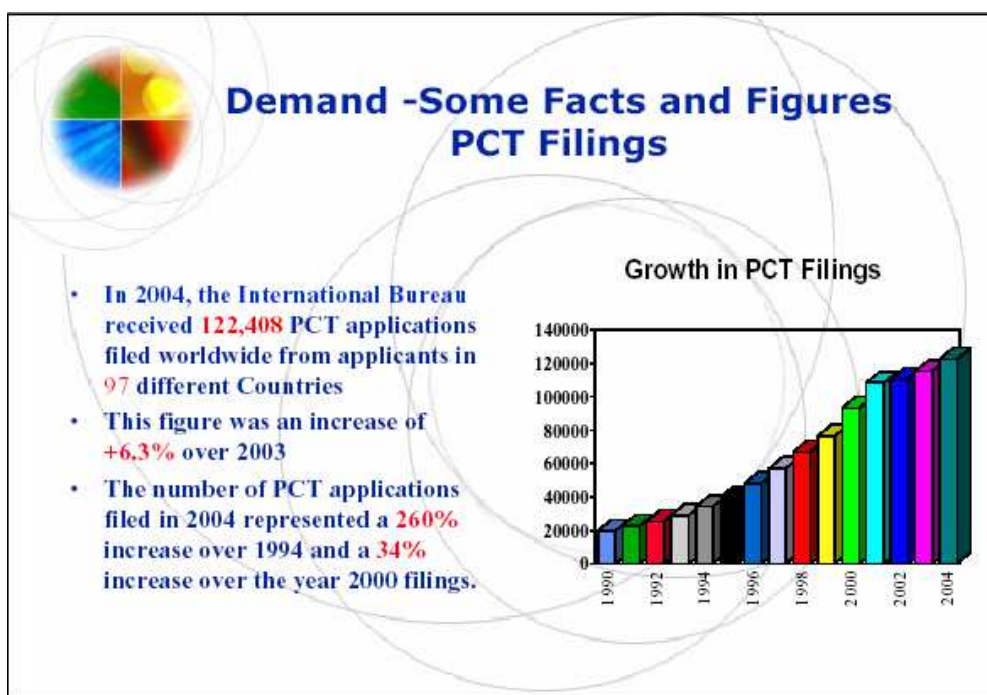
A konferencia programjához nyolc munkacsoportülés is csatlakozott, melyek közül most csak azokat említjük, amelyek témája a tájékoztató szakemberek számára is ismerős lehet.

- Az XML technológia a szabadalmi információs rendszerekben is erőteljesen tért hódít; a szabadalmi dokumentumok XML alapú feldolgozására külön szabvány készül.
- A nanotechnológia azon szakterületek közé tartozik, amelyekről a legtöbb szabadalmaztatási eljárás indul. Interdiszciplináris volta miatt a nanotechnológiai tárgyú dokumentumok keresése a szabadalmi adatbázisokban sokrétű, speciális tudást igényel.
- Akik valaha is dolgoztak a CD-ROM-on közzétett európai szabadalmi adatbázisokkal, azok számára ismerősen cseng a *MIMOSA* név; az adatbázis-kereső szoftver legújabb verziója is terítékre került.
- A bevezetőben is említettük, hogy Japán a világ legnagyobb szabadalmi bejelentői közé tartozik, de rohamléptekkel jön föl Kína, Dél-Korea és Délkelet-Ázsia többi országa; ezért is fontos alaposan tájékozódni a térségben bejelentett szabadalmi információkról.
- A bizonyára sok szakkönyvtáros által ismert Nemzetközi Szabadalmi Osztályozási rendszer átfogó reform előtt áll, amelynek célja, hogy a dokumentumok visszakeresését szolgáló, eddig öt évenként felülvizsgált osztályozási rendszert folyamatosan hozzáigazítsák a technológia gyors fejlődéséhez.
- Egy-egy munkacsoportülésen az *esp@cenet*, illetőleg az INPADOC adatbázisokban hivatás-szerűen kereső szakemberekkel ismertették a legújabb műhelytitkokat.

A konferencián mintegy 40 kiállító – adatbázis-szolgáltató, szoftverfejlesztő, az iparjogvédelem kezelésére szakosodott vállalkozás és szabadalmi hivatal – tájékoztatta a látogatókat legújabb fejlesztéseiről és szolgáltatásairól.

6. ábra Az **esp@cenet** honlapja
<http://www.espacenet.com>

7. ábra Részlet a WIPO szabadalmi információiról szóló előadásból
http://www.european-patent-office.org/epidos/conf/epic2005/_pdf/pres/guy.pdf

Iparjogvédelem a frontvonalban

A szellemi tulajdon-védelem a gyakorlatban címet is viselhette volna Vadász Ágnes előadása,

amelyben az MSZH munkatársa az EU által támogatott eMage projekt előrehaladásáról számolt be. A kétéves demonstrációs projektben – melynek célja a gazdaság „kifehérítése” – francia, osztrák,

portugál és magyar iparjogvédelmi hivatalok vesznek részt három magánvállalkozás társaságában.

Közismert tény, hogy a hamisított termékek óriási gazdasági károkat okoznak, egyrészt, mert csökkentik a márkajelzést hivatalosan használó gyártók, illetve a tisztességes üzletvitelt folytató kereskedők bevételét, másrészt az egyre tökéletesebb utánzatokkal veszélyeztetik a mit sem sejtő fogyasztók egészségét és biztonságát (http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm). (Elegendő csak a hamisított élelmiszerekre vagy autóalkatrészekre gondolnunk).

Az eMage projekt célja a védjegy-, illetve dizájn-hamisítás kiszűrésére alkalmas, hatékony eszköz és eljárás kifejlesztése. A program működése nagy vonalakban a védjegyek oltalom alá helyezésének hivatalos eljárásához hasonlít, amely dióhéjban a következő: amikor valaki egy védjegyet be akar jegyeztetni, az oltalmi jog megadása előtt a hivatalban behasonlítja a védjegyet az erre a célra létrehozott nyilvántartásba, ugyanis oltalmat kizárólag egy másikkal össze nem téveszthető védjegy kaphat. A védjegyek megkülönböztető képessége azért különleges jelentőségű, mert a vásárlók is csak akkor tudnak egy adott márkájú terméket kiválasztani és megvásárolni, ha a márkajelzés nem téveszthető össze egy másik hasonló termékével.

Vadász Ágnes a következőképpen érzékeltette a fejlesztés alatt álló szolgáltatás mibenlétét: képzeljük magunk elé az Európai Unió valamelyik shengeni határállomásán a vámhivatal alkalmazottját, amikor az éjszaka közepén belépésre jelentkezik egy autó, tele márkajelzéssel ellátott áruval. Hogyan tudja a vámos percek alatt kiszűrni a „hamisításgyanús” terméket? A megoldás egy digitális fényképezőgéppel készült kép, amelyet a vámtiszt online módon, keresőkérdekként a saját számítógépéről feltölt az eMage adatbázisserverre. A számítógép képernyőjén megjelenő találati ábrákat egyszerűen összehasonlítja az előtte lévő árun találhatóival, és így meg tudja állapítani, hogy felmerül-e a hamisítás gyanúja, és emiatt lefoglalhatja-e az árut további vizsgálatra.

Jelenlegi fázisában az eMage adatbázis csak az ábrás védjegyeket tartalmazza, az ún. szövedjegyeket nem. A mintafelismerés alkalmazására épülő szoftver és adatbázis ingyenes tesztelése 2006 januárjában indult meg.

„Zseniális feltaláló lennék, ha hagynának”

Jó lenne, ha a *Karinthy Frigyes* „Szabadalmi irodám” című írásából való mondat a gyermekek családi vagy iskolai nevelésével foglalkozóknak napi gyakorlatukká válna. Hogyan lehet kibontakoztatni a gyermekek közismert kreativitását, mi módon segíthetjük az innovatív gondolkodás kifejlődését? Ezek a kérdések nemcsak a nevelőket, hanem a szabadalmi szervezeteket is foglalkoztatják, amelyeknek egyik legfontosabb feladatuk a *tudatosság növelése* a szellemi tulajdon-védelem terén.

Ebből a feladatból az MSZH is igyekszik kivenni a részét: éppen a konferencia tiszteletére jelent meg a honlapon a feltalálóról és találmányaikról készült online memóriajáték (<http://www.mszh.hu/hirek/kapcsolodo/epic-jatek.html>). A gyerekeknek szóló önálló honlap terve már régen megfogalmazódott nálunk is, hiszen bőven volna miből meríteni: *Jedlik Ányostól Rubik Ernőig*, a C vitamintól a Béres-cseppekig számtalan világraszóló magyar feltalálót és találmányt szeretnénk játékos formában közismertté tenni.

Az EPIC-konferencia második napján *Nigel Clarke*, az EPO munkatársa számolt be arról a készülő honlapról, amellyel a gyermekek érdeklődését szeretnék a szabadalmak iránt fölkelteni. A célcsoport az innovatív gondolkodás jövődő bajnokait „kitermelő” 5–12 év közötti korosztály. Az ő fantáziájukat leginkább azok a hősök ragadják meg, akik valami újat, nagyszerűt találtak ki, és megvalósult találmányuk embertársaik javát szolgálja. Az EPO tervezett honlapjának hősei, a kicsik által kedvelt mesefigurákra hasonlító Professzor és Zseni a kalandfilmek izgalmas stílusában mutatják be, hogyan lesz egy ötletből találmány, majd a találmányból szabadalom. És hogy mi kell a megvalósuláshoz? Pénz, idő és lelkesedés. Nigel Clarke-ot hallgatva meggyőződhetünk arról, hogy ez utóbbiból nincs hiány az EPO fejlesztői körében.

Beérkezett: 2006. I. 12-én.

Tószegi Zsuzsanna

Vezető főtanácsos, a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöki főtanácsadója.
E-mail: zsuzsanna.toszegi@hpo.hu